

Sümegei György

„Keresztény nemzeti irányba”

A Kecskeméti Művésztelep újjászervezése 1920-ban

A Kecskeméti Művésztelep alapítása (1909) után csak az állandó épületei fölépültével (1912) erősödött meg annak valóságos működése. Ráadásul a művészettörténetileg legfontosabb időszaka is főnállása első évtizedére esik (1909–19). Az alapításkori lelkesültséget az alapítók (Kada Elek polgármester és a város vezető testületei) áldozatokat nem kímélő, a városképet átalakító nagy terveiben¹ csupán egy elem – képzőművészetileg a legfontosabb persze – a Nagybányáról kiszakadt neósok kecskeméti művésztelepi otthonteremtése. Azonban a nemes célok, a tiszta igyekezet a széthúzásba és a háborús szétszórattatásba, valamint az 1918–19-es forradalmak teremtette bizonytalanságba torkollott. S így nemcsak a művészek, hanem elsősorban a főnntartó, a befogadó közeg, a város és vezető testületei részéről is kialakult egy élesen/valóságosan megfogalmazódó művésztelep-ellenesség. Ez legfőképpen abban jutott pregnánsan kifejezésre, hogy a Tanácsköztársaság leverése után határozott szándéka volt a városnak megválni a művésztelepétől, lemondani a képzőművészeti életbe éppen a Kecskeméti Művészteleppel bekapcsolódott kortárművészeti jelenlétről és az e téren való fejlődés/fejlesztés bármínemű lehetőségéről. Az intézmény fundamentumának a lerakásától, lelkes és lelkesült tervezésétől, első programja megalkotásától csupán egy évtized telt el, s az ezen időbeli művésztelepi képzőművészeti munkálkodás végső summázataként, záróegyenlegeként az épületek eladása, az intézmény megszüntetése merült föl egyedüli alternatívaként 1919-ben. Ezt megelőzően „A Magyar Tanácsköztársaság Közoktatásügyi Népbiztossága művésztelepeinek és szabadiskoláinak adminisztratív vezetője [...] a kecskeméti művésztelepet köztulajdonba” vette: a 6 művészvillát „az azokhoz tartozó telkekkel és minden tartozékaikkal, a művészeti iskola földszintes épülete és a műterem bérház emeletes épülete, szintén minden tartozékaikkal, [...] bútorzataikkal és más felszerelési tárgyaikkal együtt”.² A köztulajdonba vételről szóló jegyzőkönyvet – többek között – a művésztelep vezetője, Iványi Grünwald Béla és az emlegetett „adminisztratív vezető”, Kónya Elemér is aláírta. Ám a benne foglaltak foganatosítására már nem maradt elég ideje a Tanácsköztársaság Népbiztosságának. A művésztelepen dolgozók – maga Iványi Grünwald is – a bizonytalanná vált helyzetben eltávoztak Kecskemétről. S az így gazdátlaná vált, kiüresedett együttestől a város már szívesebben szabadult, mintsem reorganizálta volna, vagy arra – természetesen elsősorban anyagiak, főnntartási költségek híján – bármiféle elképzelése megfogalmazódhatott volna.

¹ Kada Elek: *Az újra épülő Kecskemét*. Vasárnapi Ujság, 1912. július 7.

² Romsics Ignác: *Dokumentumok az 1918/19-es forradalmak Duna–Tisza közti történetéhez*. Kecskemét, 1976. 516–517.

Az első világháború befejezése s az elzúgó forradalmak után a párizsi békekonferencián kialakult helyzet, majd a trianoni béke, ha lehet, lelkileg még lejjebb, még mélyebb pontra taszította a terület nagyobbik, lakossága kultúrája, történeti emlékei stb. jelentős részét elveszítő csonka országot s annak lakóit. A nép, a nemzet, az ország valamilyen meg- és fönmaradása volt a tét, s így természetesnek látszhat, hogy egy kiüresedett művésztelepi formáció újjászervezése történetileg irreleváns kérdés lehetett 1919–1920 fordulóján. A benuulás, a kilátástalannak tetsző jövő ködképei mégis legalább a maradék ország értékei számbavételére sarkallták a tenni akarókat. Hamarost kiderült, hogy a Képzőművészeti Főiskola legjelentősebb továbbképzési bázisa, az őszi és tavaszi szemesztert kiegészítő harmadik, a trimeszter, a nyári gyakorlat legfontosabb helyszíne – a Nagybányai Művésztelep – Romániához került. Az első számú bázis kiesése óriási hiányt, pótolandó láncszemet jelentett, noha az is igaz, hogy mellette Szolnokon, Kecskeméten, sőt épp az első háborús év nyarán, 1914-ben Szentesen is volt nyári tanfolyam a Képzőművészeti Főiskola rajztanár- és művészjelöltjeinek.

Ebben a helyzetben *„Révész Imre festőművész, főiskolai tanár a vallás- és közoktatásügyi miniszter úrtól még az 1919/21. tanév folyamán azt kérelmezte, hogy Kecskeméten új szépművészeti iskola» (kiemelés az eredeti közlésben) alapíttassék, és annak magyar nemzeti szellemben való irányításával és vezetésével ő bizassék meg.*

Mivel kívánatosnak látszott, hogy ezen már létező kecskeméti művésztelep az Orsz. M. kir. Képzőművészeti Főiskolához kapcsolódassék, a telep rendbehozatalával, illetőleg az ottani festőművészeti tanfolyam vezetésével Révész Imre bízott meg, s e végből előre meg nem határozott időre a kecskeméti művésztelepre delegáltatott, ahol működését – természetesen állami támogatással – 1920. évi augusztus hó elején meg is kezdte, s azóta is állandóan ott tartózkodván, a Főiskola itteni működési terétől pedig úgy látszik véglegesen megvált” – összegezte a történeteket a Képzőművészeti Főiskola szemszögéből a főtítkár.³

Révész Imre (1859–1945), a népeletkép, a magyar zsánerfestészet művelője Székely Bertalannál és a bécsi akadémián tanult. Ő volt az első Munkácsy-ösztöndíjas Párizsban. Művei tematikájában a Petőfi-hagyományhoz és a nagyrészt erre alapozottan megerősödött magyar romantikától örökölt alföld-mítoszhoz kapcsolódott.⁴ Festményei színhelye a magyar vidék, az alföld, ahogyan ő fogalmazta meg: *„Engem egész életemben a magyar élet érdekelt. Kisdíák koromban láttam a debreceni civiseket, később, férfikoromban a szentesi parasztokat.”⁵* Szentesen 1914-ben rajztanárok részére már vezetett „rajz és festészeti továbbképző” tanfolyamot, ám az első világháború kitörése, a mozgósítások megindulása miatt ez nem teljesedhetett ki (pl. összefoglaló kiállítása elmaradt).⁶ Révész Imrének volt tehát némi gyakorlata egyrészt, másrészt pedig 60 évesen végleg vidékre, az ő motívumaihoz, a nem

3 *Az Orsz. M. Kir. Képzőművészeti Főiskola Évkönyve az 1917/18–1920/21. tanévről.* Szerk.: Várdai Szilárd. Bp. (1921) 7. Révész Imrének említett, a vallás- és közoktatásügyi miniszterhez írt beadványa a VKM iratanyagában sajnálatos módon nem maradt fenn, nem található a második világháborúban és 1956-ban pusztulást szenvedett Magyar Nemzeti Levéltárban.

4 *Mányokitól Aba Nováig.* A magyar képzőművészet a Szovjetunió múzeumaiban. Szerk.: Grigorij Osztrovszkij, Dmitrij Seleszt. Képzőművészeti Kiadó, Bp., 1988. 10. Katalógus: 203–306., *Révész Imre (1859–1945) emlékkiállítás.* Bev.: Sümegei György. Sátoraljaújhely, 1989, Sümegei György: *A Kecskeméti Művésztelep és Alkotóház.* Új Művészet Kiadó, Bp., 1996. 54–61.

5 Révész autográf önéletrajza (Mgt., Bp.).

6 A szentesi 1914-es rajz és festészeti továbbképző tanfolyamon – amit Szentes város anyagilag is támogatott – 14 festőművész tanár vett részt. A tanfolyam története földolgozatlan. Lásd hozzá: *Az Orsz. M. Kir. Képzőművészeti Főiskola Évkönyve az 1913–1914. tanévről.* Szerk.: Várdai Szilárd. Bp. 1914. 11. *Festőművészeti tanfolyam Szentesen.* Szentes és Vidéke, 1914. május 17., Rajzoktatás, 1915/6.

városi magyar életbe vágyhatott, s szinte kapóra jött/jöhetett számára a kecskeméti kolónia ellehetetlenülése. Paál Jób beszámolója szerint 1919 júliusában Révész a Képzőművészeti Főiskolán három képen dolgozik. Egyik az Országos Levéltár megrendelésére, a kutatószobába készült. „A hatalmas vásznon az előtérben ül a kutató tudós, elgondolkozik, és képzeletben felvonulnak sorra a magyar história nagy alakjai: Nagy Lajos, Mátyás, a tudós és igazságos, Bocskay, Rákóczi Ferenc, Pázmány Péter meg a többiek, akiknek lelkéből kell nekünk most erőt meríteni a nemzet újjászületésének nagy korszakában.” Az újságíró megkérdezte Révészt is, aki már-már szentimentálisan fogalmazta meg az Alföldhöz való ragaszkodását, odavágyását. „Én csak az Alföldön tudok dolgozni. Engem csak az Alföld lelkesít. Ott élnek az én témáim. Idegen tájakon nehezen megy a munka, az Alföldön sokszor könnybe lábad a szemem és most, hogy vázlataimat, stúdiumaimat előveszem, szintén könnyes szemmel gondolok arra, hogy mikor mehetek el újra dolgozni az én világotomba...”⁷

Az ide mellékelt dokumentumok csupán közvetetten, de mégis tükrözik a Révész-terv legfőbb törekvését, az elhatározást magát s annak elvszerűségét. A főiskolások nyári továbbképzésére Kecskemét önerőből nem képes, és nem szándékolja megtartani a művésztelepét. Ha azonban az ország földarabolása teremtette kényszerhelyzetben szükséges az ország érdekében, a köz javára cselekedniük, hát akkor képesek részt venni saját alapítású és tulajdonú képzőművészeti intézményük újjászervezésében, pontosabban abban, hogy átszépítik a Képzőművészeti Főiskola rendelkezésébe, mert az adott történelmi körülmények szorításában csak így léphet az intézmény története második évtizedébe.

A dokumentumok földézik a Révész Imrének a vallás- és közoktatásügyi miniszterhez valószínűleg 1920 márciusában küldött beadványában megfogalmazott terv megvalósulását: a VKM és Kecskemét városa közti levelezést, Kecskemét városi testületei (közgyűlés, bizottságok) ez ügyben végzett munkáját, és végül is az új művészcsoporthonfoglalását. A dokumentumokban többször előforduló keresztény és nemzeti irányú igazodást nemcsak a veszett háború, a levert forradalmak okozta csalódás, hanem a terület- és lakosságvesztés okozta lelkiállapot is indokolja. Nem kell föltétlenül nacionalizmust tételni benne, csupán talán egy veszélyhelyzetben a megmaradt összefogáshoz szükséges ideológiai vezérelv lehetett. Látenszen persze a kísérletező, a különböző izmusokban manifestálódó új, avantgárdművészet-ellenesen, a nemzetközivel célként, elérendőként állítja szembe a nemzetit, a hazai talajból/tradíciókból továbbfejleszthetőt. A dokumentumok végén szereplő műtárgyvásárlás már a Révész-éra első kiállításairól, keresztény művészektől vásárolt festmények számbavételét rögzíti.

Révész Imrének a Kecskeméti Művésztelepet a M. Kir. Képzőművészeti Főiskolához kapcsoló terve állami és Kecskemét városi hozzájárulással valósult meg, és egészen 1932-ig, Révész Imre nyugdíjazásáig, vagyis 12 éven át működött. Az újjászervezett, a Képzőművészeti Főiskola fennhatóságába állított Kecskeméti Művésztelep egyedül nem biztosított elegendő lehetőséget. Nem tudta pótolni, vagy inkább kiváltani a megszűnt nagybányai adottságokat. Ezért a közoktatásügyi kormány Miskolc város anyagi hozzá-

sz. 109. További beadványok, levelek, elszámolások stb. a Csongrád Megyei Levéltár szentesi részlegében.

7 Paál Jób: *Mi készül a műtermekben?* Vasárnapi Ujság, 1919. 66. évf., 32. sz. 370. Az Országos Levéltár kutatótermébe végül is nem került a Révész tervezte mű. A végül elkészült műegyüttesről lásd: dr. Ybl Ervin: *Az Országos Levéltár freskói.* A Képzőművészeti Társulat Évkönyve. Bp., 1929. 81–98. Annak egy részletéről készült műtermi felvétel négy Révész-kép (*Fahordás, Lacikonyha, Disznóetetés, Nagybőgős*) kíséretében megjelent a Paál Jób-cikk illusztrációjaként.

járulásával a következő évben, 1921-ben Miskolcon is létesített művésztelepet,⁸ és 1921-től kezdődően e két helyszínen oktatták nyári kurzusokon a Képzőművészeti Főiskola művész- és rajztanárjelölt növendékeit.

Összegzésül idézem a korszak művészeti ideológiáját is meghatározóan befolyásoló művészettörténész, Gerevich Tibor megfogalmazását: „*A legelfogulatlanabb szem is megállapíthatja, hogy Magyarországon keresztény és nemzeti felbuzdulás van. Új korszelleműinknek ez két legfőbb jelzője.*”⁹ Révész Imre ennek a felbuzdulásnak az elején, a nyitányában vállalt kezdeményező, egyúttal a Kecskeméti Művésztelep megmentését és továbbélését is biztosító szerepet.

1. A vallás- és közoktatásügyi m. Minisztertől

Méltóságos

dr. Zsitvay Tibor kormánybiztos úrnak
Kecskemét

12098/1920 sz.
B. XVII.

A kecskeméti Művésztelepre vonatkozólag olyan hírek érkeztek hozzám, mintha Kecskemét városa szakítani kívánna a magyar művészet iránt eddig tanúsított dicséretes hagyományával és az ottani Művésztelep fennállását veszélyeztető intézkedéseket akarna tenni. Különösen lesújtó volna ez a magyar művészetre nézve most, midőn a nagy múltú nagybányai festőiskoláról – legalább is egy időre – le kell mondanunk, a szolnoki telep a megszálló román csapatok barbár eljárása folytán pedig szintén nem működhetik. Vidéki művészeti kolóniáink közül tehát egyedül a kecskeméti Művésztelep az, mely kulturális hivatását akadálytalanul teljesíthetné.

Ezen körülményeinknél fogva, és mert országunk szerencsétlen megpróbáltatása miatt szellemi és művészeti javaink fejlesztése a múltban teljesített munkásságunknál még inkább kötelességünké vált, van szerencsém fölkérni Méltóságodat, hogy a Művésztelep érdekében Kecskemét városánál kellő nyomatékkal közbenjárni és eljárásának eredményéről engem sürgősen értesíteni szíveskedjék.

Fogadja Méltóságod őszinte tiszteletem nyilvánítását.

Budapest, 1920. február 7.

A miniszter helyett:

.....

államtitkár

8 Lyka Károly: *Művésztelepek*. Uj Idők, XXVII. évf., 16. sz., 1921. augusztus 15. 314–315.

9 Gerevich Tibor: *Egyházművészetünk jövője*. Magyar Iparművészet, 1920. 26–31. Idézi: Tímár Árpád: *A magyar műkritika főbb tendenciái a két világháború között*. Művészettörténeti Értesítő 1973/2. 94–97.

2. Városi Tanácsnak

Helyben

70/1920

Kecskemét th. város közgyűlése az ingatlanok eladása kapcsán a kecskeméti Művésztelep megszüntetését *s a telep* (az eredeti fogalmazásban áthúzva – Szerk.) házainak eladását *határozta el* (áthúzva az eredeti fogalmazásban – Szerk.) is számba vette.

Megcsonkított magyar hazánkban ma a kecskeméti Művésztelep az egyedüli Művésztelep. Azok a magasztos szent célok között – amelyeket az újjáépítendő ország célul tűzött ki, s amely célokért minden magyar embernek lelkesedni, annak megvalósítását minden erejével előmozdítani, megteremteni kell – ott szerepel a művészet minden ágának keresztény nemzeti irányba való megteremtése, fejlesztése is. Hogyan tudnánk azonban eleget tenni ezen céloknak, ha az országban létező egyedüli Művésztelepet megszüntetnénk? Ha voltak is hibái városunk Művésztelepének, azok nem oly nagyok, hogy miatta a Művésztelep felett pálcát törjünk, s azok a hibák helyrehozhatók ne lennének, s kellő vezetés mellett a telep reorganizálható s nemzeti irányba terelhető.

A magyar kormány tudatában van annak, hogy az újjáépítés nagy munkájában a művészetre, a keresztény nemzeti művészetre nagy szükség van s éppen azért mindent meg fog tenni, s támogatni fogja a kecskeméti Művésztelep nemzeti irányban leendő megteremtését.

Felkérem tehát a Városi Tanácsot, hogy ez irányban foglalkozzék a Művészteleppel, s javaslatát hivatalomon keresztül, rövid időn belül a vallás és közoktatásügyi magyar minisztériumnak tegye meg.

Kecskemét, 1920. február 18-án.

..... Zsitvay
előadó kormánybiztos

Iroda: levél

Kiadó: levél a Tanácshoz a 1/. a. hiv. másolattal

3. Nagyméltóságú Miniszter Úr!

70/1920

Vonatkozással 12098/1920 B. XVII. számú leiratára tisztem közölni, hogy a kecskeméti Művésztelep ügyével felhívásomra a város egyes bizottságai s a városi tanács újból foglalkoznak. Hogy a művésztelepet a város vezetősége és közönsége oly rossz szemmel nézte, s hogy bennük ellenszenvet keltett, annak okát a nagy kiadásokban kell keresni, amelyek gyümölcseit sem a város, sem az ország nem élvezhette, telepünk meg különösen a komün alatt, nagyrészen nemzetközi idegen faj kontár munkálkodása folytán.

Művésztelepünk keresztény és nemzeti irányban leendő megteremtése azonban Kecskemét város régi hagyományos rokonszenvével és meleg szeretetével fog találkozni. Ebben az irányban a város memorandummal fog legközelebb Nagyméltóságodhoz fordulni.

Kecskemét, 1920. febr. 19.

Tisztelő híve
..... Zsitvay
előadó kormánybiztos

Iroda: felterjesztés

Kiadó: felterjesztés a vallás és közoktatásügyi magyar minisztériumhoz Bpest

(A közölt iratok mindegyikét a Magyar Nemzeti Levéltár Bács-Kiskun Megyei Levéltárában (ezentúl: MNL BKML) őrzik. 1., 2., 3.: BKML IV. 1901/b (70/1920))

4. Kecskemét th. város tanácsától.

12576/1920.

Nagyméltóságos Főispán Úr!

Van szerencsénk jelenteni, hogy a nagyméltóságú V. K. Miniszter úr által 12098/920. sz. a. Méltóságodhoz intézett s hozzánk eljuttatott leiratára a városi tanács a másolatban csatolt határozatot hozta, s a Miniszter úrhoz a másolatban csatolt felterjesztést intézte.

Kecskeméten a városi tanácsnak 1920. június hó 14-én és július hó 1-jén tartott üléséből.

h. polgármester

tb. jegyző

Egyelőre tudomásul szolgál – ad acta.

Kmft. Fáy

5. Méltóságos Főispán Úr részére

Tárgy: A művésztelep ügye.

12576/1920.

A pénzügyi bizottság javaslatára a th. bizottság januári közgyűlésében elhatározta a művésztelepi villák eladását. A vallás és közoktatásügyi miniszter úr erről tudomást szerzvéen, 12098/1920 számú, a főispán úrhoz intézett leiratában a kecskeméti művésztelep mindenáron való fenntartása mellett nyilatkozott.

A pénzügyi bizottság emiatt a közgyűlési határozat végrehajtását, vagyis a művésztelepi villák eladását ideiglenesen felfüggesztette, s javaslatot kért a múzeum- és könyvtár-bizottságtól a telep fenntartásának feltételeire vonatkozólag. A múzeum- és könyvtár-bizottság jelentését azután magáévá tévén, a pénzügyi bizottság a következő javaslatot terjesztette be a városi tanácshoz:

Országos művészeti érdekből feltétlenül szükség van a kecskeméti művésztelep fenntartására, most, amikor a nagybányai telep idegen kézen van, a szolnoki pedig romokban hever. Mivel pedig ilyenformán a telep fenntartása országos érdek, bocsássa a város a telepet, illetve annak használati jogát, a kormány rendelkezésére, kikötvén, hogy

1. a telep fenntartásából a városra hárul minden költséget az állam viseli, illetve a telep további fenntartásáról az állam gondoskodik,

2. a telep kizárólag a keresztény magyar nemzeti irányú festőművészet céljait szolgálhatja, miért is a telep vezetőinek kijelöléséhez és egyáltalában mindennemű személyi és művészeti üggyhöz, a városnak teljes beleszólási, illetve vétőjoga lesz,

3. az állam kárpótlásul képtárunkat és könyvtárunkat a hasonló állami intézmények fölös példányaiból (ajándék állami letét) tetemesen gyarapítani fogja.

4. Révész Imre és tsai kérvényét a város pártoló javaslatlall terjeszti be a kormányhoz.

Ezen szempontok figyelembe vételével haladéktalanul indítsa meg a tárgyalásokat a tanács a kormánnyal, természetesen a th. biz. közgyűlés utólagos jóváhagyásától feltételezetten.

A pénzügyi bizottság ezen javaslatát a városi tanács elfogadja, s annak hangsúlyozásával, hogy mindennemű megállapodás csak úgy lehet érvényes, ha ahhoz a közgyűlés is hozzájárul, a művésztelep átengedése ügyében indítandó tárgyalások lefolytatásával Harkay Béla tb. főjegyzőt és dr. Angyal Vidor t. főügyészt bízta meg.

Mivel pedig a th. bizottság június 30-iki közgyűlésében az a terv merült fel, hogy a gazdasági tanítónő képző helyeztessék át a művésztelep épületeibe, a városi tanács erre a körülményre is felhívja a miniszter úr figyelmét, s kéri, hogy az újonnan felállítandó gazdasági szakiskola ügyét s a gazd. tanítónőképző új elhelyezésének kérdését is fontolja meg a fenti kérdéssel kapcsolatban.

Erről a főispán úr a határozat és felterjesztés csatolásával jelentésben, a V. K. Miniszter úr felterjesztésben, Harkay Béla tb. főjegyző úr, dr. Angyal Vidor t. főügyész úr felzetten értesítendőök.

Kecskeméten a városi tanácsnak 1920. június hó 14- és július hó 1-jén tartott üléséből.

.....

tb. jegyző.

6. Hivatalos másolat.

12576/1920. Kecskemét th. város tanácsától Nagyméltóságú Vallás és Közoktatásügyi Miniszter Úr! Kecskemét th. város kormánybiztos-főispánjához 12098/1920. sz. a. V.K.M. leiratra mély tisztelettel jelentjük a következőket:

Kecskemét th. város pénzügyi bizottságát és közgyűlését a város rendkívül súlyos anyagi helyzete, továbbá a kecskeméti művésztelep eddigi működésének eredménytelensége, a nagy anyagi áldozatok ellenére is teljes meddősége s az ebből származó elkedvetlenedés s a közönség minden rétegében a művésztelep ellen kifejezetten mutatkozó ellenszenv készítették arra, hogy a telep villáinak eladás útján történő értékesítését januári közgyűlésében elhatározza. Nagyméltóságodnak a város kormánybiztos-főispánjához intézett, fentebb idézett rendeletére, melyben a művésztelep fenntartását országos érdekek nyilvánítja, a pénzügyi bizottság – hazafias érzésétől indítatva – a közgyűlési határozat végrehajtását felfüggesztette s módokat keresett a telep megmentésére. Különböző szakbizottságainak egyöntetű véleményéből kiderült az, hogy a város mai rendkívül nyomasztó pénzügyi helyzetében, bár minden lehetséges áldozatra hajlandó, a művésztelep további fenntartását nem vállalhatja. De mivel a fenntartás országos és nemzeti érdek, módot kíván a város a kormánynak nyújtani ahhoz, hogy a kecskeméti művésztelepet továbbra is fenntarthassa. Éppen ezért kérjük, méltóztassék a telep telekönyvileg biztosítandó használati jogának átvétele végett a várossal a tárgyalásokat megindítani a következő alapfeltételek mellett: 1. a telep fenntartásából a városra hárul minden költséget az állam viseli, illetve a telep további fenntartásáról az állam gondoskodik, 2. a telep kizárólag a keresztény magyar nemzeti irányú festőművészet céljait szolgálhatja, miért is a telep vezetőinek kijelöléséhez és egyáltalában mindennemű személyi és művészeti üggyhöz a városnak teljes beleszólási, illetve vétőjoga lesz, 3. az állam kár-

pótlásul képtárunkat és könyvtárunkat a hasonló állami intézmények fölös példányaiból (ajándék állami letét) tetemesen gyarapítani fogja. Révész Imre és tsai csatolt kérvényét pártoló javaslattal terjesztjük Nagyméltóságod elé. Hangsúlyozzuk, hogy úgy ezen ajánlat, mint a tárgyalás folyamán előálló mindennemű megállapodás csak a th. bizottsági közgyűlés utólagos jóváhagyása után válik a városra nézve kötelezővé. Az üggyel kapcsolatban jelentjük Nagyméltóságodnak, hogy a város th. bizottságának legutóbbi, június 30-iki közgyűlésén felmerült az a terv, hogy a jelenlegi gazdasági tanítóképző intézetet a művésztelep épületeibe kellene helyezni. Ugyanis a földműves iskola helyét elfoglalja az újonnan létesítendő középfokú gazdasági szakiskola s ennek következtében szakkörök véleménye szerint a gazdasági tanítónőképző intézetet jelenlegi helyéről el kell helyezni. Az új gazdasági szakiskola létesítésének ügye körülbelül jelen felterjesztésünkkel egyidejűleg Nagyméltóságod és a Nagyméltóságú Földművelésügyi Miniszter Úr elé kerül. Méltóztassék mind a két módozatot megfontolás tárgyává tenni. Arra kérjük tehát Nagyméltóságodat, hogy a tárgyalások lefolytatására megbízottját elküldeni szíveskedjék. A művésztelep ügyében a magunk részéről a tárgyalások lefolytatásával Harkay Béla tb. főjegyzőt és dr. Függyel Vidor t. főügyészt bízunk meg. Kecskeméten a városi tanácsnak 1920. június 14- és július 1-én tartott üléséből. Dékány sk. h. polgármester. Dr. Szabó sk. tb. jegyző.

(4., 5., 6.: MNL BKML IV. 1901/b (205/1920))

7. Dr. Szilády Károly múzeum és könyvtár igazgató részére

ad. 9738/1920. sz.

Tárgy: Képvásárlás

A pénzügyi bizottság a múzeum és könyvtárbizottság javaslatára a helybeli, keresztény festőművészek pártolása céljából a folyó évi költségvetésbe 20 000 koronát illesztett be képvásárlás címén, illetve a rendelkezésre álló összeget 20 000 koronára egészítette ki.

Ezen összeg terhére a május elején rendezett képkiallítás¹⁰ anyagából a múzeum és könyvtárbizottság javaslatára a városi tanács a következő képeket vásárolja meg a város számára:

Dombi Lajosné: VI. 24.¹¹ 1 sz. Képközet V. 63.¹² 600 K.

10 *Kecskeméti rajztanárok és festők kiállításának KATALOGUSA /1920/ április 25-től május 9-éig.* A négyoldalas füzet nyolc kiállítótól (mindegyiktől vásároltak) összesen 224 művet regisztrál. A katalógus képszámait a megvásárolt művek címe előtt tüntetik föl.

11 A művészek neve után írt dátumok a műtárgyak múzeumba érkezését, azok átvételének az időpontját jelölik.

12 A képcímek után kézzel írt számok a műtárgyak városi elhelyezését (emelet, szobaszám) rögzíthették. A Kecskeméti Városi Múzeum és Könyvtár akkor a Lechner Ödön tervezte Városházán volt elhelyezve, és műtárgyai a városi irodákat is díszítették. Ez az állapot máig nem szűnt meg teljesen, noha a Katona József Múzeum 1924-ben önálló épületbe költözött. A megvásárolt műtárgyak közül Dombi Lajosné Képközet ma már nem azonosítható. A Kecskeméti Képtárban található: Heverdle Margit: Zöld szobros csendélet, papír, akvarell, 64×48 cm, ltsz.: 60. 155., Höchinger Miklós: Várakozás (Csendélet), vászon, olaj, 100×69 cm, ltsz.: 46. 76., Noll József: A nemzeti hadsereg

Heverdle Margit:	VI. 30.	31 „	Zöld szobros csendélet III. 142.	600 „
Höchinger Miklósné:	VI. 21.	40 „	Várakozás III. 143.	3000 „
Höchinger Miklós:	VI. 21.	72 „	Ragadozók III. 144.	4000 „
	VI. 21.	136 „	Kertrészlet (aquarell) III. 145.	1100 „
Král Ervin:	VII. 2.	161 „	Allegória II. 21.	1500 „
Noll József:	VI. 22.	167 „	A nemz. hadsereg bevonulása III. 146.	4000 „
Pócsi Riza:	1921. I. 3.	179 „	Alföldi tanya III. 147.	500 „
Szabó Antal:	VI. 23.	186 „	Udvarunkból III. 148.	5000 „
				9 darab
				20 300 K. azaz Húszezerháromszáz korona értékben.

A művészeket felkéri a tanács, hogy a fenti képeket elismervény ellenében adják át a múzeum és könyvtár igazgatójának. A háztartási számvevőség pedig utasítatik, hogy a fenti összegeket a megfelelő cím terhére helyezze kiadásba a fentnevezetteknek bélyeges nyugtatója s a múzeum igazgató elismervénye ellenében fizettesse ki.

Erről, 1–8 fentnevezett festőművészek, dr. Szilády Károly múzeum és könyvtár igazgató és a háztartási számvevőség felzetten értesítendő.

Kecskeméten, 1920. évi június hó 14-én tartott tanácsülésből.

Garzó

tb jegyző

(MNL BKML VIII.703 Kmét Városi Múzeum és Könyvtár)

8. Tekintetes Tanács!

A Vallás és Közoktatásügyi Miniszter Úrnak 6707/1920 szám alatt kelt rendeletével a nemzeti művészet föllendítésére, megteremtésére megbízott Révész Imre festőművész csoportja azon kéréssel járul a Tekintetes Tanács elé, hogy hasson oda a lakásügyi hivatalnál, miszerint a művésztelepen a részünkre sürgősen szükséges műterembérlőház, nagyműterem (Iskola helyiség) és egy villa minél hamarabb a nemzeti cél szolgálatába állítható legyen, és amint a nevezett helyiségek termei kiüresednek, egymás után rendelkezésünkre bocsájtassanak. A fenti helyiségek belakoltatási viszonyairól világos képet nyújthat a mellékelt jelentés, amit a Lakásügyi Hivatal elnökének is benyújtottunk, és a műtermek rövid időn belüli szabaddá tételét lehetőnek látjuk.

Mínthogy a keresztény magyar kultúra fejlesztése elhalaszthatatlanul sürgőssé vált, különösen a művészet terén, így a nemes törekvés hátráltatása káros kihatással lenne országos művészeti irányzatunkra, azért kérjük a Tekintetes Tanácsot, hogy tegye lehetővé a magyar művészet céljaira épített telepnek a rendeltetésének megfelelő felhasználását, és fáradhatatlanul lelkes munkával minél hamarabb megépíthessük azt, amit a destruktív faj ezen a téren lerombolt. Ismerve Kecskemét város nemzeti szellemét, hisszük, hogy megérzi a destruktív által megszentelt művészet elkeseredett feltörését, mely

bevonulása, vászon, olaj, 70×86 cm, ltsz.: 56. 122., Szabó Antal: Udvarunkból, vászon, olaj, 83×90 cm, ltsz.: 90. 92. A fennmaradó három műtárgy valószínűleg a Városházán maradt.

a nemzet lelkében akarja otthonát megteremteni, ahova a romboló faj karmai többé nem nyúlhatnak.

Kérjük tehát célunk elérése érdekében egyelőre a fent nevezett 3 helyiségnek a faji művészet rendelkezésére bocsájtását úgy, hogy munkánkat még e hó 28-án megkezdhesük, és a működő csoport 30 tagjának oly értelmű segélyezését, miszerint a hatósági kiutalásokat (liszt, só, cukor) díjmentesen kapjuk.

Kérésünket a Tekintetes Tanács jóindulatába ajánlva maradtam

mély tisztelettel:
az Országos Magyar Királyi Képzőművészeti Főiskola kecskeméti csoportja nevében:
Noll József
t. hadnagy
tanár

9. A Kecskeméti Lakásügyi Hivatal Tekintetes Elnökségének.

Kecskemét

F. hó 21-én történt megbeszélésen kapott szóbeli megbízásra van szerencsém jelenteni, hogy a Mútelep lakásügyi viszonyait az alatt felsorolt helyiségekben megvizsgáltam és a következőket állapítottam meg:

1. Múterem bérház: (Földszinti tervek) Társalgó teljesen üres, nem használja senki. Konyha, szoba (házfelügyelői lakás) illetékes személy által elfoglalva használat alatt. 1, 2-es számú műterem Hausinger tanácselnök és családja részére kiutalva, kik saját bevallásuk szerint 27-éig a városba kiutalt lakásukba költöznek. A 3-as számú terem Tóth Dezső és neje részére május hó 1-ig ideiglenesen utaltatott ki a városi lakásügyi hivatal által, hogy Csongrádi út 41. alatti lakásukat, mely jelenleg üresen áll, rendbehozassák. A (4) számú helyiséget lakják a 3-mal jelzett műterem két szobája konyha és baromfiólnak használtatik. A 4-es műterem a város által lepecsételve, bútorraktárként szerepel, mely beköltözésünkör felszabadul.

I-es számú terem júl. 3 után Kalivoda erdőtanácsos által hivatalos helyiségként vétetett igénybe. Fent nevezett kijelentése szerint szívesen cseréli ki a városban valamely e célra kiutalható helyiséggel, amit már a lak. hivataltól kért is, és családjával együtt örömmel hajlandó egy a városban kiutalt lakásba költözni, miáltal az Iványi Grünwald-féle villa művészi célra bocsátható lenne. II-es számú terem lakója Migró József, III-as terem Bacsó Mihály által elfoglalva, kik Kalivoda erdőtanácsos hivatalához tartoznak. IV-es terem a Bugacz-vasúti mérnökök részére állítólag lefoglalva, jelenleg is lakatlan. V. terem Kuthy László színész részére júl. 3. után a lakásügyi hivatal által utaltatott ki.

A nagy műterem (Iskola) dr. Kovács László tanácselnök és családja részére utaltatott ki ideiglenesen. Nevezett jelenleg Budapesten állásban neveztetett ki. Mariházy Miklós helyb. színigazgató lakása megüresedett, amit részükre már felajánlottak, s most áll elintézés alatt. Ennek híján négy szobás lakás a városban baromfitenyésztésre alkalmas udvarral részükre teljesen megfelelő.

Réti villa. Arián gazdasági tanár és neje. Felesége bevallása szerint most érkezett hozzájuk Stukli Béla férjének unokaöccse, és várják „Ágnes” unokahúgát.

Ferkay villa. Matykó Sándor festő részére utaltatott ki. Édesanyjával él. F.é. június hó 15-étől Hajnal József állásnélküli hivatalnok (az Alföld szerkesztője) lakik ott. Előzőleg Nyirádi-féle villában lakott (Daróczy-köz), ahol még felesleges lakás van. Állítólag nyaralásra kellett a lakás, holott ezen kívül még két háza van Kecskeméten a nevezett Nyirády kereskedőnek. A lakást Hajnalné bevallása szerint Matykó Sándor ajánlotta fel.

A fentírtakért teljes felelősséget szavatolok.

Kelt: Kecskemét, 1920. július hó 22-én.

tisztelettel:
Noll József
tart. hadnagy. r. tanár

10. Hivatalos kiadvány. Kecskemét a th. város bizottságának 1920. július 29-én tartott rendes havi közgyűlésének jegyzőkönyvéből.

16191/340. 1920. Az Országos M. Kir. Képzőművészeti Főiskola 30 növendékének kérelme művésztelepi lakások átengedése és étellemezési segély kiutalása iránt 16191/1920. sz. a.

A Vallás- és Közoktatásügyi Miniszter Úr az Országos M. Kir. Képzőművészeti Főiskola egyik tanára: Révész Imre 30 növendékből álló csoportja részére 10 000 K. segélyt utalványozott, hogy ezen csoport körülbelül két hónapig Kecskeméten folytathassa tanulmányait.

A csoport azzal a kérelemmel fordult a városi tanácshoz, hogy a művésztelepen igénybevehető lakásokat részükre ingyen átengedje s azon kívül a hatóság útján részükre a rendes fejadag alapján kiutalandó élelmi cikkek (liszt, só, és cukor) díjmentesen adja át a város.

A törvényhatósági bizottság a művésztelepen levő jelenleg üresen álló, vagy megüresedő lakásokat, melyeket a lakás hivatal a kérelmezőknek kiutal, a pénzügyi bizottság javaslatára ezen legkésőbb szeptember 30-ig terjedő két hónapi időre ingyen átengedi a művészcsoport céljaira.

Azonkívül az illető növendékek részére fejadag alapján járó hatósági kiutalásoknak (de legfeljebb havi 140 kg lisztnek, 18 kg cukornak, és 35 kg sónak) árát, a két hónapra legfeljebb 6600 K. értékben a város fogja viselni.

Erről Révész Imre főiskolai tanár (kézbesítendő: Szabó István helybeli lakos) a lakáshivatal, a közétellemezési hivatal, és a háztartási számvevőség hivatalos kiadványon, a városi tanács hátíraton értesítendő.

Kelt mint fent.

Kiadta:
.....
tb. főjegyző

(A 8., 9., 10. sz. dokumentum: MNL BKML IV. 1908/b Kecskemét Város Tanácsának ir. Közigazgatási iratok 1188/1921.)